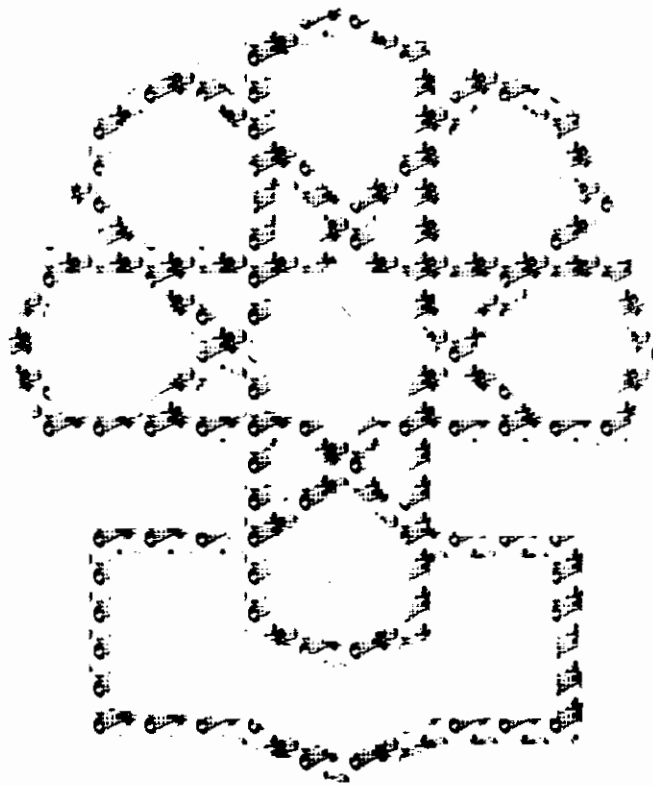

۴

مطالعه موردی

مابه التفاوت‌های مورد مطالبه بانک مرکزی از اعتبارات اسنادی مواد اولیه کارخانه دنا

معاونت پژوهشی

دی ۱۳۷۷

کار: دفتر بررسی‌های اقتصادی

کد گزارش: ۴۱۰۴۱۵۰

کد گزارش: ۴۱۰۴۱۵۰

۱- مقدمه

به دنبال تقاضای شماری از نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی درخصوص بررسی کارشناسی مرکز درخصوص دو فقره اعتبار اسنادی وارداتی که بانرخ شناور هر دلار ۱۷۵۰ ریال گشایش و وارد مملکت شده و براساس نرخ مصوب، محصولات آن طبق ضوابط ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار تحویل داده شده، بعداً از سوی بانک مرکزی مابه‌التفاوت نرخ شناور (۱۷۵۰ ریال) بانرخ صادراتی (۳۰۰۰ ریال) مطالبه گردیده، این گزارش در ۴ بخش حاوی نظرات کارشناسی این مرکز تهیه و تقدیم نمایندگان محترم و مسئولان بانک مرکزی جمهوری اسلامی و سایر مسئولان ذی‌ربط می‌گردد.

۲- موضوع مابه‌التفاوت مورد مطالعه

۱- شرکت تولیدی لاستیک دنا در اسفند ماه ۱۳۷۵ دو فقره اعتبار اسنادی مدت‌دار (یوزانس یک‌ساله) به شماره ۰۶۹/۷۵۷۱۲۲۴۵ و ۰۶۹/۷۵۷۱۱۲۳۷ جهت ورود مواد اولیه لاستیک به مبلغ ۳,۱۳۳,۴۵۱ دلار و ۲,۹۰۸,۴۳۱ دلار براساس نرخ شناور (هر دلار ۱۷۵۰ ریال) نموده و حسب بخشنامه بانک مرکزی ۳۰ درصد بها ارزش تخصیصی را پرداخت نموده و مابقی ۷۰ درصد را می‌باید یک سال بعد از حمل کالا پرداخت نماید.

۲- بانک ملی ایران شعبه سعدی نسبت به گشایش دو فقره اعتبار اسنادی به شرح فوق اقدام نموده و اسناد حمل کالا در اردیبهشت و خرداد ماه ۱۳۷۶ به بانک مذکور واصل گردیده و مراتب به خریدار مواد اولیه (شرکت تولیدی لاستیک دنا) اعلام گردیده و شرکت مذکور در تاریخ‌های ۱۳۷۶/۳/۱۶ و ۱۳۷۶/۴/۱ تقاضای ظهر نویسی و واریز اسناد را نموده تا بتواند کالا را از گمرکات ترخیص و در سررسید اعتبارات اسنادی نسبت به تادیه هم ارز ریالی ۷۰ درصد باقی‌مانده وجه اعتبارات اقدام نماید.

۳- باتوجه به این که کلیه عرضه و عیان کارخانه لاستیک دنا درگرو بانک ملی ایران شعبه سعدی بوده لذا بانک مذکور هیچ‌گونه محدودیتی برای تحویل اسناد رسیده نداشته و حسب ضوابط می‌توانسته در سقف احتیاجات سالانه لاستیک دنا که قبلاً به تصویب اداره مرکزی آن بانک رسیده، اسناد حمل آنها را واریز و تسلیم شرکت نماید و در تاریخ‌های مذکور یعنی ۱۳۷۶/۳/۱۶ و ۱۳۷۶/۴/۱ هیچ‌گونه منع قانونی یا بخشنامه‌ای در این خصوص نداشته است.

۴- باتوجه به این که یکی از مسئولان بانک ملی شعبه سعدی در جریان مصوبه مورخ ۱۳۷۶/۱/۲۴ ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار از طریق جراید قرار گرفته که نرخ مواد اولیه لاستیک از شناور به صادراتی تغییر یافته. لذا بدون توجه به تاریخ نافذ شدن تصمیمات مذکور، به نماینده شرکت تولیدی لاستیک دنا

می‌گوید که ما منتظر بخشنامه‌ای از سوی بانک مرکزی می‌باشیم و لذا از ظهرنویسی و تحویل اسناد خودداری می‌نماید.

۵- اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی بانک مرکزی طی بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۹۶ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ به کلیه شعبه ارزی بانک‌ها اعلام می‌دارد که چنانچه خریداران تاکنون نسبت به واریز اسناد اقدامی ننموده‌اند، از این به بعد نرخ صادراتی (هر دلار ۳۰۰۰ ریال) ملاک عمل بوده و لذا باید مابه‌التفاوت از متقاضی ذی‌ربط مطالبه گردد. این بخشنامه طی فاکس شماره ۱۵۳۰۳ مورخ ۱۳۷۶/۴/۱۵ از اداره خارجه بانک ملی ایران به شعبه سعدی ابلاغ گردیده است. در این مقطع هنوز برای شعبه سعدی روشن نیست که آیا تاریخ ۱۳۷۶/۱/۲۴ مینا کار است یا تاریخ ۱۳۷۶/۴/۴، لذا مکاتباتی با اداره خارجه خود آغاز می‌نماید. اداره خارجه بانک ملی ایران طی نامه شماره ۱۶۷۴۸/۰۶/۱۲ مورخ ۱۳۷۶/۴/۲۳، شمولیت مفاد بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ را به اعتبارات مدت‌دار، از اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی سؤال می‌نماید که طی پاسخ شماره ۸/سا/۱۲۰۷۰ مورخ ۱۳۷۶/۵/۱۹ اعلام می‌گردد که مفاد بند «۳-ب» بخشنامه مذکور، شامل موارد مطروحه نمی‌گردد. لذا بانک ملی ایران شعبه سعدی به استناد نامه یاد شده در تاریخ ۱۳۷۶/۷/۱۴ نسبت به ظهرنویسی و تحویل اسناد براساس نرخ اولیه اعتبار اسنادی (هر دلار ۱۷۵۰ ریال) اقدام می‌نماید (نامه شماره ۸۱۴۷ مورخ ۱۳۷۷/۳/۱۱ اداره خارجه بانک ملی ایران به اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی شرح کامل جریان را بیان نموده است).

۶- در موقع سررسید اعتبارات مدت‌دار مذکور (تیرماه ۱۳۷۷) مجدداً شعبه سعدی در صدد کسب مجوز از اداره خارجه بانک ملی ایران برمی‌آید و خود را درگیر بوروکراسی اداری می‌نماید و در نهایت مراتب به اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی منعکس می‌گردد که در پاسخ بدون توجه به علت تأخیر در ظهرنویسی و تحویل اسناد و این که چه مرجعی قصور داشته، اداره مذکور مبنای ظهرنویسی اسناد دانسته و طی نامه‌های شماره ۸/سا/۱۱۴۴۲ مورخ ۱۳۷۷/۵/۱۳ و ۸/سا/۲۲۰۱۳ مورخ ۱۳۷۷/۹/۱ اداره خارجه بانک ملی ایران اعلام می‌دارد که طبق بند «ب-۳» مفاد بخشنامه ۶۰/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ باید مابه‌التفاوت شناور تا صادراتی مطالبه گردد.

۳- نظرات اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی بانک مرکزی

۱- بانک مرکزی در پاسخ به نامه شماره ۸۱۴۷/۰۶/۱۲ مورخ ۱۳۷۷/۳/۱۱ (واصله ۱۳۷۷/۴/۲) اداره خارجه بانک ملی ایران، اعلام می‌دارد که تاریخ ظهرنویسی اسناد حمل چون بعد از ۱۳۷۶/۴/۴ می‌باشد لذا مشمول بند «ب-۳» بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ می‌باشد و از مشتری باید مابه‌التفاوت نرخ شناور تا نرخ صادراتی مطالبه گردد (پاسخ اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی طی نامه ۸/سا/۱۱۴۴۲ مورخ ۱۳۷۷/۵/۱۳ ضمیمه این گزارش می‌باشد) در صورتی که در بخشنامه مذکور هیچ‌گونه اشاره‌ای به ظهرنویسی اسناد نشده است.

۲- طی نامه شماره ۵۸۰۰/۲۲۵ مورخ ۱۳۷۷/۷/۲۶ شرکت تولیدی لاستیک دنا تقاضا می‌نماید که به موضوع به دقت رسیدگی نمایند و با توجه به این که قصوری در تأخیر ظهرنویسی اسناد نداشته‌اند و کوتاهی بانک ملی ایران در انجام وظایف بانکی موجب مشکلات مطروحه بوده، لذا از مقامات مسئول بانک

مرکزی تقاضای رسیدگی و صدور دستورات مقتضی به بانک ملی ایران را نموده که به موجب نامه شماره ۸/سا/۲۲۰۱۳ مورخ ۱۳۷۷/۹/۱ مجدداً تاریخ ظهرنویسی اسناد مینا کار اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی بانک مرکزی قرار گرفته و به شرکت لاستیک دنا پاسخ قبلی را تکرار نموده‌اند.

۴- نظرات شرکت تولیدی لاستیک دنا (سهامی عام)

شرکت تولیدی لاستیک دنا (سهامی عام) در سال ۱۳۷۵ از دو نوع ارز تخصیصی شناور و صادراتی استفاده نموده به طوری که برای تولیدات تایرهای سنگین (اتوبوسی و کامیونی و کشاورزی) از ارز شناور و برای اندازه‌های سبک از ارز صادراتی استفاده نموده است.

نرخ تایرهای تخصیص ارز شناور از سوی سازمان حمایت و نرخ تایرهای تخصیص ارز صادراتی براساس ضوابط وزارت صنایع تعیین و به کلیه شرکت‌های تایر ساز ابلاغ گردیده است.

بر مبنای ارز تخصیصی شناور، تعهداتی برای هر یک از کارخانجات تایر سازی بر مبنای تصمیمات ستاد پشتیبانی برنامه تنظیم بازار در نظر گرفته شده است که شرکت تولیدی لاستیک دنا از محل موجودی‌های مواد اولیه قبلی خود به کلیه تعهدات تحویل تایر بر مبنای ارز شناور عمل نموده و هیچ گونه بدهی به وزارت صنایع از این بابت نداشته به طوری که وزارتخانه مذکور طی نامه شماره ۳۳۳۹-۲۰۰۰۶-۷۰ مورخ ۱۳۷۷/۵/۲۷ و پس از بررسی‌های لازم به بانک مرکزی اعلام می‌دارد که بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ عطف به‌ماسبق نگردد و اسناد مواد اولیه گشایش شده در اسفند ماه ۱۳۷۵ بر مبنای نرخ شناور محاسبه و از مطالبه مابه‌التفاوت خودداری گردد (نامه فوق‌الذکر پیوست است).

شرکت تولیدی لاستیک دنا در تاریخ‌های ۱۳۷۶/۳/۱۶ و ۱۳۷۶/۴/۱ تقاضای واریز و تحویل اسناد حمل مواد اولیه وارداتی را نموده و مرتباً برای دریافت آنها به شعبه سعدی مراجعه می‌نموده ولیکن مسئولان شعبه سعدی از تحویل اسناد خودداری نموده به طوری که کالا در شرف متروکه شدن بوده و در نهایت اسناد حمل پس از تأخیر طولانی در ۱۴/۷/۱۳۷۶ بر مبنای نرخ اولیه شناور به شرکت مذکور تسلیم می‌گردد.

شرکت دنا خود را مُحق پرداخت مابه‌التفاوت فوق نمی‌داند زیرا به تعهدات خود در خصوص ارز شناور عمل نموده و از سویی به موقع تقاضای واریز اسناد و ظهرنویسی آن را قبل از صدور بخشنامه ۶۰/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ به بانک ملی شعبه سعدی تسلیم داشته است.

۵- نظر کارشناسی مرکز پژوهش‌ها (چکیده)

۱- نظر به این که شرکت تولیدی لاستیک دنا در تاریخ‌های ۱۳۷۶/۳/۱۶ و ۱۳۷۶/۴/۱ قبل از صدور بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ اداره سیاست‌ها و مقررات ارزی بانک مرکزی، ابلاغی در تاریخ ۱۳۷۶/۴/۱۵ به بانک ملی ایران شعبه سعدی، به وظایف خود عمل نموده و وثایق و تضمینات کافی اعم از پوشش رهنی عرضه و اعیان کارخانه و وثایق دیگر نزد شعبه سعدی داشته و بانک ملی ایران شعبه سعدی بخشنامه یا دستورالعملی مبنی بر ندادن اسناد حمل به مشتری قبل از ۱۳۷۶/۴/۴ یا ۱۳۷۶/۴/۱۵ نداشته. لذا می‌باید در تاریخ‌های ۱۳۷۶/۳/۱۶ و ۱۳۷۶/۴/۱ اسناد حمل دریافتی را ظهرنویسی و به

شرکت تولیدی لاستیک دنا تسلیم می نمود و در سررسید مابقی تعهدات را بر مبنای نرخ شناور مطالبه می نمود درست همان طور که سایر بانک ها عمل نموده اند) و کوتاهی یا ابهامات بانک ملی ایران شعبه سعدی باعث ایجاد مشکلات مطروحه گردیده است. به طوری که اداره خارجه بانک ملی ایران طی نامه شماره ۴۱۴۴۴/۰۶/۱۲ مورخ ۱۳۷۶/۱۱/۱۹ به شعبه سعدی خود علت عدم واریز اسناد حمل قبل از فاکس ابلاغی شماره ۱۵۳۰۳ مورخ ۱۳۷۶/۴/۱۵ را جویا شده و اعلام داشته که مفاد بخشنامه شماره ۶۰/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۷۶/۴/۴ از تاریخ ۱۳۷۶/۴/۴ به بعد لازم الاجرا بوده و عطف به سابق نمی گردد.

۲- شرکت تولیدی لاستیک دنا (سهامی عام) به کلیه تعهدات ناشی از تخصیص ارز شناور عمل نموده و بدهی از این بابت نداشته به طوری که وزارت صنایع که متولی تعیین و کنترل تعهدات مذکور بوده به موجب نامه شماره ۳۳۳۹-۲۰۰۶-۷۰ مورخ ۱۳۷۷/۵/۲۷ به بانک مرکزی اعلام داشته که از دریافت مابه التفاوت نرخ شناور تا صادراتی برای اعتبارات اسنادی گشایش شده در سال ۱۳۷۵ که تا تاریخ معامله اسناد از سوی کارگزار نیز نرخ شناور نافذ بوده، خودداری گردد.

۳- شرکت تولیدی لاستیک دنا بیش از ۲۴ سال است که به صورت سه شیفته به امر تولید انواع تایرهای مصرفی جامعه در حمل و نقل عمومی، ارتشی و کشاورزی مشغول است و درصدد بازسازی و نوسازی ماشین آلات فرسوده خود برآمده و هم اکنون علی رغم مشکلات مالی و نقدینگی درگیر اجرای دو طرح عمده تولید انواع تایرهای سنگین و فوق سنگین (راهسازی و کشاورزی و معدنی) است. قاعدتاً انتظار آن است که در مورد کارخانجاتی که پیشینه موفق داشته و در شرایط فشار مالی هستند، به گونه ای عمل نشود که آنها نیز به جمع ورشکستگان پیوسته و بار دولت اضعافاً بیشتر گردد. مضافاً در حالی که شرکت به تمامی تعهدات خود در زمینه عرضه تایر به نرخ سازمان حمایت در مقاطع ذی ربط اقدام نموده و هیچ گونه تعهدی از این بابت نداشته و دولت نیز در سال های گذشته براساس سود و زیان رسیدگی شده مقامات وزارت امور اقتصادی و دارایی، مالیات حقه خود را وصول نموده، لذا مطالبه مابه التفاوت فوق وجه قانونی و شرعی نداشته و لازم است که تسویه حساب نهایی براساس نرخ اولیه گشایش اعتبارات اسنادی (شناور) انجام پذیرد و اساساً صحیح نیست که شرکت دنا نباید به خاطر کوتاهی یا ابهامات بانک ملی ایران شعبه سعدی جریمه گردد.